

COVID 19 & herorganisatie van de ambulante zorg

Prof. Dr. Sylvie Tack

UGent – UAntwerpen – Advocaat Sanalex

Overzicht

- Aanpassing van de privépraktijk
- Tele-consultaties
- Inzetten van onbevoegden
- Cohortzorg in de thuiszorg

Aanpassing van de privépraktijk

- COVID-crisis dwingt ambulante zorgpraktijken tot aanpassing infrastructuur en procedures
- Diverse richtlijnen van Sciensano & beroepsverenigingen
 - ▶ Algemeen en per beroepsgroep
 - ▶ Welke?
 - maken van afspraken (enkel op afspraak, aantal begeleiders, mondkemperplicht, enz.)
 - Wachtzaal en onthaal (ontsmetten, afstand stoelen, geen brochures, plexi-scherm)
 - Consultatieruimte (afstand bureau-onderzoekstafel, elektronische betaling)
 - Sanitair (handen wassen, reiniging, enz.)
 - Onderhoud praktijk (verluchten, poetsen, desinfecteren, ...)
 - Persoonlijke beschermingsmiddelen (mondmasker, handschoenen, spatbril bij bepaalde klinische onderzoeken, schort)

- Vraag: juridische waarde van deze richtlijnen?
 - ▶ Bindend of niet?
 - ▶ Zorgverlener heeft veiligheidsplicht
 - ‘veilige’ omstandigheden qua personeel: zorgverlener of personeel (vb. secretaresse) mag geen besmettingsgevaar voor patiënten vormen
 - ‘veilige’ omstandigheden qua materiaal: materiaal moet veilig/hygiënisch zijn, voorzienbare risico’s moeten uitgesloten worden
 - ▶ Concretisering in praktische richtlijnen
 - ▶ Maar richtlijnen niet wettelijk bindend verklaard
 - loutere schending niet automatisch fout
 - wel relevant voor invulling ‘zorgvuldigheidsnorm’ bij beoordeling schadegeval (vb. covid-uitbraak gelinkt aan uw praktijk)

- ▶ Zorgvuldigheidsnorm
 - Wat behoorde gelijkaardige zorgverlener in gelijkaardige situatie te doen?
 - toetsing aan professionele guidelines, gedragscodes, wetensch artikels
- ▶ Richtlijnen Sciensano wetenschappelijke basis
 - Naleving = uiting van zorgvuldig handelen
 - Schending = in beginsel onzorgvuldig handelen (vb. geen mondmasker)
 - Burg, SR en/of tuchtrechtelijke fout
 - Tenzij rechtvaardigingsgrond, vb.
 - 1ste golf: onvoldoende materiaal beschikbaar
 - Noodsituatie (vb. pt krijgt hartaanval in wachtzaal, u probeert hem snel te reanimeren en vergeet mondmasker of ontsmetten)
 - Gegronde redenen (vb. patiënt niet in staat om masker te dragen)
 - » Motivering voor afwijking noodzakelijk
 - Tenzij fout derde, vb. aansprakelijkheid producent
- ▶ Moeilijk: bewijs causaal verband tss niet-naleving richtlijn & besmetting?

Teleconsultaties

- **Eerste golf**

- ▶ opschorting alle niet-essentiële en niet-dringende consulten
- ▶ Beslissing Nationale Veiligheidsraad & Risk Management Group
- ▶ Pseudowetgeving
- ▶ Vraagtekens bij afdwingbaarheid, noodzakelijkheid & proportionaliteit in privéklinieken & ambulante zorgpraktijken

- **Sinds 4 mei 2020**

- ▶ niet langer 'verbod'
- ▶ wel maximaal promoten teleconsultaties, o.a. door beroepsverenigingen, overheid, enz.

• Terugbetaling

- ▶ KB 13 mei 2020 (houdende tijdelijke maatregelen in de strijd tegen de COVID 19-pandemie en ter verzekering van de continuïteit van zorg in de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging)
- ▶ Algemene terugbetalingsvoorwaarden zorg op afstand (art. 7)
 - Geïnfomeerde toestemming pt/vertegenwoordiger
 - Communicatiemiddel bevat end-to-end encryptering (alleen zender en ontvanger kunnen uitgewisselde info ontvangen)
 - Pt is in staat om video-consult te volgen
 - Ikv zorgcontinuïteit (met uitzondering van triageverstrekkingen)
 - Garantie zorgkwaliteit door in sommige gevallen beperking aantal verstrekkingen per zorgverlener
- ▶ Art. 8-28: specifieke nomenclatuur en voorwaarden per beroepsgroep
 - duur consult, frequentie, verboden cumuls
- ▶ Geen remgeld, derdebetalersregeling

- Afleveren attest na teleconsult
 - ▶ Specifieke richtlijnen (o.a. Sciensano) en modellen voor
 - arbeidsongeschiktheidattest
 - quarantaine-attest
 - Pt = arbeidsgeschikt, maar mag niet naar werkplek
 - Pt mag principieel woning niet verlaten, maar arts dient pt te informeren over toegelaten ess verplaatsingen (zoals medische afspraken & apotheek)
 - ▶ Ongeacht sociaal statuut (ook zelfstandigen)
 - ▶ Opgelet voor misbruik
 - Advies Nat. Raad 17/10/2020
 - Vermelding op attest of dit obv medisch dossier of verklaring pt is
 - Indien geen fysiek contact of klinisch onderzoek: uitdr. vermelden
 - indien behandelende arts arbeidsarts wil contacteren: toestemming pt vereist

• Deontologie

▸ Advies Nat. Raad 21/9/2019

- Fysieke raadpleging = norm
 - Teleconsult niet zelfde nauwkeurigheid en veiligheid inz diagnose & voorschrijven medicatie
- Teleconsult enkel gerechtvaardigd in ‘bijzondere situatie’ (vb. beperkte zorgtoegankelijkheid pt) en voor zover:
 - Informeren pt over risico’s
 - Arts kent de patiënt
 - Arts heeft toegang tot medisch dossier
 - Aandoening het toelaat
 - zorgcontinuïteit kan gewaarborgd blijven

- ▶ Advies Nat. Raad 10/3/2020
 - COVID-crisis = uitz situatie
 - Bevestigt voorwaarden advies 2019
 - Arts moet risico's afwegen tussen tel. advies, face-to-face raadpleging, huisbezoek of doorverwijzing (ZH, triagecentrum,..)
 - Belang van zorgvuldige dossiernotitie (tel. contact, welke adviezen gegeven, aflevering attest, enz)
 - Indien nieuwe pathologie: voorzichtig met voorschrijven GM'en
- ▶ Advies Nat. Raad 3/4/2020
 - Herhaling principes
 - Indien geen (toegang) dossier: zorgvuldige en volledige bevraging anamnese (zeker geneesmiddelengebruik!)

► Advies Nat. Raad 17/10/2020

- Herhaling principes teleconsult (COVID + niet-COVID pt'en)
- Belang zorgcontinuïteit (diabetes, transplantatie, psychiatrisch..)
- Indien arts opvolging van pt niet kan verzekeren:
doorverwijsplicht naar gespecialiseerde structuur
- Arbeidsgeneeskunde/preventie-adviseur: Teleconsulten mog
mits spec. VW'en (o.a. vermelding formulier, info recht op fys.
consult na crisis, enz)
- Teleconsulten ikv verzekeringen
 - Verbod dubbele hoedanigheid (behandelend vs VZ-arts)
 - Beroepsgeheim & GDPR van toepassing (geen doorgifte
therapeutische gegevens aan vz zonder IC pt)
 - Geen commerciële voordelen
 - Arts moet steeds onafhankelijk blijven

• **Beeldbellen & informed consent**

- ▶ Uitgebreide informatieplicht voor zorgverlener
 - Art. 8 WP: relevante risico's en overige relevante info (vb. minder nauwkeurige diagnose)
 - GDPR: Infoplicht over o.a.
 - ID en contactgegevens verwerkingsverantwoordelijke
 - Verwerkingsdoeleinden (ikv diagnose, gezondheidszorg, enz.)
 - welke gegevens worden geregistreerd?
 - wat wordt met gesprekken gedaan
 - » opname of niet? Soms delicaat (vb. gesprek met psychiater)
 - » Zo ja, hoe lang bewaring?
 - » Waar bewaring? Toevoeging aan pt-dossier?
 - Inzagerecht (indien bewaring in pt-dossier: ook art. 9 WP)
 - Recht om klacht in te dienen bij GBA

► Toestemmingsvereiste?

- Ja (cfr. terugbetalingsvoorwaarden, maar ook art. 8 WP)
- Schriftelijk? Wellicht niet: ≠ rechtvaardiging verwerking GZ-gegevens:
 - Mondelinge toestemming voldoende (art. 9.2.a GDPR)
 - ikv diagnose & gezondheidszorg (art. 9.2.h GDPR)
- Maar, toestemmingsformulier kan wel nuttig zijn om:
 - Verplichte info mee te delen
 - Discussie over toestemming vermijden
 - Transparantie voor patiënt (o.a. over doel, bewaring, inzage,..)
 - Tijdsbesparing zorgverlener
- Modelformulier Zorgnet Icuuro (geestelijke gezondheidszorg)
 - Ev. per mail overmaken samen met uitnodiging video-gesprek
- Of aanvinken standaard tekst vóór start gesprek
 - maar risico dat pt dit niet of amper leest

- **Aansprakelijkheid bij tele-geneeskunde**

- ▶ Zware verantwoordelijkheid zorgverlener
- ▶ Fouten bij diagnose en triage niet uitgesloten
 - Overlijden man (58j) aan COVID nadat huisarts tijdens tel. consult 2x meent dat het om 'gewoon griepje' gaat (Gazet v. Antwerpen 14/4/2020)
 - Overlijden man met hoge koorts. Geen enkele huisarts wou langskomen. Hij moest thuisblijven & koortswerend middel nemen. Enkele dagen later overleden aan COVID (Nieuwsblad 2 april 2020)
- ▶ Schadeclaims & klachten niet uitgesloten

► Zorgvuldigheidsnorm

- Niet elke verkeerde diagnose of triage is fout
 - Vgl. met andere zorgverlener in zelfde omstandigheden
 - Indien redelijke argumenten voor (achteraf gezien) foute beslissing, geen aansprakelijkheid (geen *post factum* redenering)
 - Belang van goede dossiernotities (welke klachten, symptomen?)
 - Belang van goede info-verstrekking aan pt
 - “bel terug bij ergere of nieuwe symptomen!”
 - Noteer uw advies in dossier
 - Twijfel? toch klinisch onderzoek of doorverwijzen
 - Pt. draagt bewijslast, rechter beslist
- BA-verzekering: meeste polissen tijdelijke uitbreiding voor COVID-gerelateerde fouten (triagefouten, tele-consult en handelen buiten expertise)
- Best checken bij uw verzekering!

Inzetten van onbevoegden

• KB 19/4/2020 (tot uitvoering van [artikel 5](#), § 1, 2° van de wet van 27 maart 2020 die machtiging verleent aan de Koning om maatregelen te nemen in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 (II), met het oog op het tijdelijk toestaan van de uitoefening van de verpleegkunde door niet bevoegde gezondheidszorgbeoefenaars)

▶ Uitzonderlijke toelating aan andere WUG-zorgberoepen om verpleegkundige activiteiten uit te oefenen

▶ Voorwaarden

- Onvoldoende wettelijk bevoegde personen (verpleegkundigen)
- Vastgesteld door leidinggevende arts of verpleegkundige
- Noodzakelijk om gevolgen pandemie of epidemie op te vangen
- Voorafgaande vorming door arts of verpleegkundige
- Uitoefening activiteiten ikv functioneel samenwerkingsverband tussen niet-bevoegde zorgverleners en artsen en/of verpleegkundigen die vorming en toezicht kunnen verzekeren

▶ Ingetrokken bij KB 29/5/2020

- Wet 29/10/2020 (houdende verschillende sociale maatregelen ingevolge COVID-19-pandemie)
 - ▶ Onbevoegden tijdelijk inzetten bij testing
 - ▶ Wie: reeds WUG-zorgberoepen (recent afgestudeerde vroedvrouwen, tandartsen, apothekers, logopedisten, hulpverleners-ambulanciers en mondhygiënisten) en sommige studenten (master geneeskunde, laatstejaars verpleegkundige en medische labotechnologie)
-

- Wet 6/11/2020 (om toe te staan dat in het kader van de coronavirus-COVID-19-epidemie verpleegkundige activiteiten worden uitgeoefend door personen die wettelijk daartoe niet bevoegd zijn)
 - ▶ Zeer snel tot stand gekomen
 - Indiening wetsvoorstel 3/11/2020
 - Bespreking en goedkeuring parlement 5/11/2020
 - Publicatie 6/11/2020
 - Geen advies RVS (facultatief)
-

- Toelating onbevoegde personen (niet uitsluitend zorgberoepen!) om verpleegkundige activiteiten uit te oefenen indien **cumulatief** (art. 2):
- Onvoldoende wettelijk bevoegde personen volgens verantwoordelijke arts of verpleegkundige, of bij hun afwezigheid door de federale gezondheidsinspecteur en na uitputting alle andere bestaande middelen om wettelijk bevoegde personen te mobiliseren (*ultimum remedium*)
 - Activiteiten prioritair toevertrouwen aan personen wiens opleiding ‘dichtst aansluit bij VPK’, rekening met zorgbehoeften & complexiteit
 - Verantwoordelijke arts of verpleegkundige beslist over inzetten personen in ‘gestructureerd’ zorgteam
 - ‘coördinerend verpleegkundige’ beslist wie welke activiteiten mag doen
 - Voorafgaande opleiding door arts of verpleegkundige
 - Onder toezicht van ‘coördinerend verpleegkundige’ die ‘bereikbaar’ moet zijn – fysieke aanwezigheid niet vereist
 - BA- en arbeidsongevallen verzekering

- ▶ Lijst van niet-delegeerbare handelingen (art. 3)
 - Extra-corporele circulatie en contra-polsatie
 - Invasieve technieken met manipulatie bloedvaten
 - Gebruik, manipulatie en toezicht op bloed en bloedbestanddelen
 - Dialyse, perfusie en aferes
 - Koning kan lijst uitbreiden!
- ▶ Onmiddellijk in werking
- ▶ Buiten werking op 1/4/2021 (6m verlengbaar)

► Bedenkingen nieuwe wet

- Strenge cumulatieve voorwaarden (moet ev misbruiken beperken)
- Toelating alle soorten onbevoegde personen, ook niet-zorgberoepen (studenten, vrijwilligers)
 - Maar prioritair met opleiding die dichtst aansluit bij VPK
 - Voorkeur zorgberoep ifv complexiteit handeling
- Nog onduidelijkheden: ‘gestructureerd zorgteam’, ‘verantwoordelijke verpleegkundige of arts’, ‘coördinerende verpleegkundige’
- Beroepsgeheim & inzagerecht onbevoegden in patiëntendossier?
- Wie/welk orgaan treedt op bij inbreuken?
- Moeten onbevoegden Wet Patiëntenrechten naleven?

► Medicolegale gevolgen?

- ‘enkel vergewisplicht’ inzake BA- en AOG verzekering
- Gevolgen voor VPK’en: onbevoegden handelen onder hun ‘toezicht’
- Voor onbevoegden:
 - Indien voorwaarden niet vervuld: onwettige uitoefening VPK?
 - aansprakelijkheidsrisico bij medische fouten?
 - » Invulling zorgvuldigheidsnorm (vgl met VPK of onbevoegde?)
 - » Principieel obv aard handeling (niet persoon)
 - » Ev invoeren noodtoestand
 - » Minister belooft spoedige uitwerking
 - » VS: wettelijke aansprakelijkheidsimmunititeit voor vrijwilligers in de zorg

Cohortzorg

- Wat?

- ▶ Inzet vast equipe van verzorgen en verpleegkundigen uitsluitend voor (potentiële) COVID-patiënten in thuiszorg
- ▶ Andere verzorgden en verpleegkundigen: voor niet COVID-patiënten

- Waarom?

- ▶ Vermijden grote uitval zorgpersoneel door opsplitsen team
- ▶ Prioritaire beschikbaarheid beschermingsmateriaal voor cohortteams en COVID-patiënten
- ▶ Ondersteuning voorzieningen in nood
- ▶ Extra ondersteuning COVID-pt'en (vb na ziekenhuisopname)

- Werking?

- ▶ Organisatie op niveau van provincie en eerstelijnszones
- ▶ Aansturing door lokale coördinator thuisverpleging of gezinszorg
- ▶ Beslissing opstart cohortteam op provinciaal niveau of binnen ELZ
- ▶ Gemengde teams mogelijk (zorgpersoneel uit ≠ praktijken)
- ▶ Financiering via overeenkomst met RIZIV
- ▶ Aanmelding patiënt via 0800-nummer (24/24u)
- ▶ Door huisarts, triagecentrum, dienst gezinszorg, thuisverpleging, ZH..

- Voor wie?

- ▶ Besmette of vermoedelijk besmette COVID-patiënten
- ▶ Ook residentiële voorzieningen (WZC, centra voor kortverblijf, assistentiewoningen, service flat, enz.) kunnen hierop beroep doen
 - Subsidiariteit: eerst alle interne personeelsmogelijkheden bekijken

- Duur? In principe 14 dagen, tenzij symptomen langer duren

Besluit

- COVID-crisis heeft enorme impact op ambulante zorgpraktijk
- overheid nam intussen heel wat praktische en financiële maatregelen ter ondersteuning van veilig en toegankelijke zorg
- echter, nog heel wat onduidelijkheden in geval van aansprakelijkheidsclaims
- belang van naleving richtlijnen!

Dank voor Uw aandacht!